

HAFİF DÜZEYDE ZİHİNSEL ENGELLİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERİN MÜZİK EĞİTİMLERİNDE ORFF VE ULWİLA YAKLAŞIMLARI¹

Cem İNCESU* & H. Seval KÖSE**

* Müzik Öğretmeni, Prof. Dr. Fuat Sezgin Anadolu Lisesi, Pursaklar/Ankara, c_incesu@hotmail.com

** Prof. Dr. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, hsevalkose@gmail.com

Received Date: 16.12.2023. Revised Date: 18.12.2023. Accepted Date: 19.12.2023

Copyright © 2023 Cem İncesu and H. Seval Köse This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Özet

Bu çalışmada hafif düzeyde zihinsel engelli özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimleri için uygulanan, Orff ve Ulwila yaklaşımları incelenmiştir. Araştırmanın amacı hafif düzeyde zihinsel engelli özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde Orff ve Ulwila yaklaşımlarının kullanılması ve /veya uygulamalar sırasında etkilerin, karşılaşılan sorunların durum tespitinin yapılmasıdır. Çalışma bu kapsam ve amaç doğrultusunda ulaşılabilecek bilimsel sonuçları ile alanına katkı yapacak öneme sahiptir. Araştırmanın yönteminde, sistematik derleme modeli kullanılmıştır. Veriler problem kapsamında olan basılı ve elektronik kaynaklar (kitap, dergi, tez v.b) yoluyla elde edilmiştir. Veriler, betimsel içerik analizi yoluyla işlenmiştir. Betimsel analiz tekniği ile çözümlenmesi yoluyla ulaşılan bulgular alt problem sırasıyla yer almaktadır. Araştırmanın sonuç tartışma ve öneriler kısmında, Orff ve Ulwila yaklaşımlarının hafif düzeyde zihinsel engelli özel gereksinimli öğrenciler üzerinde olumlu etkileri olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler, müzik eğitimi, Orff, özel eğitim, Ulwila

ORFF AND ULWILA APPROACHES IN THE MUSIC EDUCATION OF MILD MENTALLY DISABLED INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS

Abstract

In this study, Orff and Ulwila approaches applied for the music education of individuals with mild mental disabilities and special needs were examined. The aim of the research is to use Orff and Ulwila approaches in the education of individuals with mild mental retardation and/or to determine the effects and problems encountered during applications. The study has the importance to contribute to the field with the scientific results to be achieved in line with this scope and purpose. In the method of the research, the systematic review model was used. The data were obtained through printed and electronic sources (books, journals, thesis, etc.) within the scope of the problem. The data were processed through descriptive content analysis. The findings obtained through the analysis with the descriptive analysis technique are listed in the order of sub-problems. In the conclusion, discussion, and suggestions part of the study, it was determined that Orff and Ulwila approaches had positive effects on students with mild mental disabilities and special needs.

Keywords: Mildly mentally retarded individuals, music education, Orff, special education, Ulwila

¹ Bu çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Yüksek Lisans programında sunulan, yazarlardan Cem İncesu'ya ait "Özel Gereksinimli Öğrencilerin Müzik Eğitimlerinde Kullanılan Eğitsel Yaklaşımlar Üzerine Bir Sistematik Derleme Çalışması: Orff ve Ulwila Örnekleri" başlıklı seminer çalışmasından üretilmiştir.

GİRİŞ

İnsanın anlama öğrenme bilme isteği, eğitimin kurumsal bir yapıya dönüşmesine neden olmuştur. Yaşamın her alanında bilgilerin güncellenmesi, bu yapının temelini daha da sağlamlaştırmaktadır. Eğitim çok geniş bir kavram olduğu için alanları ve içerikleri de çok geniştir. Duyuların eğitimi, aklın eğitilmesini kolaylaştırır, somut ve kalıcı bir hale getirilmesini sağlar. Müzik eğitimi disiplinler arası geçişleriyle diğer duyuların eğitilmesine ve aklın eğitilmesine katkı sağlamaktadır.

Birçok eğitimci ve düşünür, müzikle ilgili düşüncelerini iki bin beş yüzyıl öncesinden belirtmiştir.

Tarman (2016)'daki çalışmasında Konfüçyüs (M.Ö 552-479) müziğin kişisel ve toplumsal gücüne işaret etmiş, Üstün insan, müziği, kültürün mükemmelleşmesi yolunda kullanan insandır Platon (M.Ö.427-347) müziğin Ritim ve armoni, insan ruhunun derinliklerinde ruh ve beden arasında duran, vücudun zarafetini ve insan zekâsını öne çıkaran doğru yolda olduğunun tek ve en güçlü göstergesidir Aristoteles (M. Ö 384-322). İyi bir karaktere ulaşmada erken ve yoğun bir müzik eğitiminin önemini vurgulamıştır''

Anlaşılmaktadır ki filozoflar göre, müziğin insan hayatındaki yeri çok önemlidir. Müzik eğitiminin erken yaştan itibaren verilmesi bireyin iyiliğine olacaktır. Erken yaşta verilen müzik eğitiminin, sosyal, bilişsel, psikomotor ve dil gelişimine katkısını yapılan araştırmalardan bilmekteyiz.

Aristoteles'e (Akderin, 2018:263) göre Müzik zevk duyulacak şeyler arasındadır. Erdem doğru şeylerden zevk almak ve doğru şeyleri beğenmek olduğuna göre doğru düşünce, iyi ahlak ve asil davranışlardan müzik yoluyla zevk almaktan daha önemli olamaz.

Neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair ayırım yapabilenleri erdemli insanlar olarak tanımlayan Aristoteles, konusu itibariyle aklın eğitimi üzerine birçok eser vermiştir. Yine Aristoteles'e (2018:264) göre müzik akıl üzerinde doğrudan etkide bulunmaktadır.

Buna göre, bireylerin müzik eğitimine ne kadar ihtiyacı olduğu koyulmaktadır. Çünkü müzik ritmik olarak düzenli, melodik olarak ahenkli bir yapıya sahiptir.

Bu yapısı itibariyle müzik eğitimi, duyguların keşfedilmesine ve duyguları düzene getirmeye yardımcı olur. Bu özel gereksinimli bireyler için de geçerlidir. Bilişsel açıdan zorlanan özel gereksinimli bireylerin bilgiyi ve müziği öğrenmeleri için bazı yöntem ve teknikler uygulanmaktadır.

Araştırma; hafif düzeyde zihinsel engelli özel gereksinimli bireylerin eğitimlerinde Orff ve Ulwila yaklaşımlarının kullanılması ve karşılaşılan sorunlara ilişkin durumun tespit edilmesini amaçlamaktadır.

Nitel yöntemle ve sistematik derleme modelindeki çalışma; Hafif düzeyde zihinsel engelli özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimleri nasıldır? Sorusu kapsamında aşağıdaki başlıklarda yürütülmüştür.

1. Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin müzik eğitimlerinde Orff Schulwerk yaklaşımı nasıl kullanılmaktadır?
 - a) Müziği öğrenmeleri /uygulamaları için katkıları nasıldır?
 - b) Kişilik gelişimlerine katkıları nasıldır?
 - c) Sosyal gelişimlerine katkıları nasıldır?

2. Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin müzik eğitimlerinde Ulwila yaklaşımı nasıl kullanılmaktadır?
- Müziği öğrenmeleri /uygulama için katkıları nasıldır?
 - Kişilik gelişimlerine katkıları nasıldır?
 - Sosyal gelişimlerine katkıları nasıldır?

Özel Eğitim

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ihtiyaçları; bilişsel, sosyal, psikolojik olarak farklı eğitsel nitelikleri gerektirmektedir. Bu farklı eğitsel nitelikler, onların öğrenme stillerinin bilinmesini kurumsal bir yapıya dönüştürmüştür.

Özel Eğitim Yönetmeliği (2021)' göre özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş, eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi, ifade eder.

Malkoç (2022:3)'e göre özel eğitim, bedensel, zihinsel, duygusal veya sosyal gelişim özellikleri yönünden farklı olarak dünyaya gelen bireylerin ihtiyaç duydukları, gereksinimleri doğrultusunda eğitim alarak gelişimlerini tamamlamaya çalıştıkları bir eğitimidir.

Özel eğitimi talep eden bireylerin doğadan gelen kalıtsal özellikleri vardır. Bu özellikler aldıkları eğitimin şeklini de belirlemektedir. Özel eğitim alan uzmanları bu özellikleri göz önünde bulundurarak özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ve öğretim hayatlarına katkı sağlarlar.

Tüm bu özel gereksinimleri dikkate alarak sadece konunun uzmanlarının değil; toplumdaki herkesin bu konuya karşı duyarlı olması gerekmektedir. Çünkü gelişmiş bir toplumdan söz edebilmek için toplumun her kesiminin değer gördüğü din, dil, ırk ve engel gözetmeksizin herkesin bir arada rahatça yaşayabildiği anlayışlı bir ortamın varlığından söz etmek gerekir.

Gelişmişlik her şeyden önce bir anlayış meselesi olduğu için gelişmiş ülkeler aynı zamanda özel eğitime ihtiyaç duyan vatandaşlarına da sahip çıkar.

Özel Eğitimde Müzik Eğitiminin Yeri

Özel eğitim öğrencileri soyutlama yapmakta zorlandıkları bilinmektedir. Buradan hareketle özel gereksinimli bireyler kavramsal düşünemediği için kavrama ait konuşmalar da yapamazlar. Bu yüzden duyular onlar için önemli bir öğrenme aracıdır. Müzik eğitimi özel gereksinimli bireyler için çok fonksiyonlu bir disiplindir. Müzik aracılığıyla diğer disiplinlerle iş birliği yapılabilir. İyi bir müzik eğitimi yaklaşımıyla, özel eğitim öğrencileri bilişsel gelişim, sosyal gelişim, psikomotor gelişim ve dil gelişimi açısından kendilerini geliştirebilirler.

Pratt'a (1991) göre yapılan araştırmalardan da anlaşılacağı gibi engelli çocukların eğitiminde müzik çok değerlidir. Müziğin bu kadar değerli olmasının nedeni başarı getiren bir etkinlik olmasıdır. Müziğin getireceği başarı eğitimciler için çok önemlidir ve göz ardı edilmemelidir. Çünkü engelli çocuklar için başarının kendisi çok önemlidir. Başarı motivasyonu artırır ve çocukların kendilerine güvenmelerini sağlar, bu da çocukların diğer alanlarda başarılı olma isteklerini pekiştirir (akt. Naçakcı ve Dalkıran 2016).

Pelitteri, J. (2000:380)'deki çalışmasında müzik eğitimiyle müzik terapiyi birbirinden ayırmak gerektiğini, müzik eğitimin sadece müziksel hedefleri içerdiğini; müzik terapisinin hedefinin ise müzik eğitimiyle psikolojik hedeflere ulaşmak olduğunu söyler.

Özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimlerinin, öğrencilerde terapi etkisinin de oluşması beklenir. Bu onların yaşamlarına çok önemli katkılar yapmaktadır.

Özel gereksinimli öğrenciler, duyularını ve duygularını kontrol etmekte zorlandıkları için neyden zevk alacaklarını bilemezler. Duyuları eğitilen zihinsel yetersizliği olan birey daha nezaketli, empati kurabilen toplum içinde uyumlu bir birey haline dönüşebilir. Aksi halde çok ağır içsel ve dışsal zorlanmalarla karşı karşıya kalacaklardır.

Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Bireyler

Özel Eğitim Yönetmeliği (2021)'ne göre "Özel gereksinimli birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireydir. Aynı yönetmelik, hafif düzeyde zihinsel engelli bireyi de; zihinsel işlevler ile kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde hafif düzeydeki yetersizliği nedeniyle özel eğitim ve destek eğitim hizmetine sınırlı düzeyde ihtiyacı olan birey olarak ifade etmektedir.

Özel gereksinimli bireylerin kuramsal çerçevesi çok geniştir. Bu çerçevenin içinde, çok ağır, ağır, orta, hafif düzeyde zihinsel engelli bireyler, down sendromlu bireyler, çok ağır, ağır orta, hafif düzeyde otizm bozukluğu olan bireyler, üstün yetenekli bireyler, görme ve işitme engelli bireyler ve daha birçok özel gereksinimli birey gruplaması mevcuttur. Bu çalışma hafif düzeyde zihinsel engelli olan özel gereksinimli bireylerin müzik eğitimlerini inceleyecektir.

Yukarıdaki tanımı doğrultusunda, yapılan bu çalışmadaki araştırmalar, hafif düzeyde zihinsel engelli olan bireylerin hepsini kapsamaktadır.

Carl Orff'un Orff Schulwerk Yaklaşımı

Orff yaklaşımı ritmik ve melodik enstrümanlarıyla dünyada çok popüler bir müzik eğitimi yaklaşımıdır. Orff yaklaşımı hakkında günümüzde de birçok çalışma yayınlanmaktadır.

Orff C. (2003) Orff-Schulwerk, bir Alman besteci ve müzik eğitimcisi olan Carl Orff (1895-1982) tarafından geliştirilen elementer müzik ve hareket eğitimi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın çıkış noktası, 1924 yılında Münih Günther Dans Okulundaki bir grup dansçı müzisyenden oluşan topluluğu, hareket ve ritim üzerine eğitmek üzere planlanan birtakım çalışmalardır (akt. Eren, 2012).

Orff yaklaşımındaki aktif katılım bireylerde özgüveni sağlamaktadır. Bu da sosyal ve kişisel gelişim açısından çok değerli bir şeydir. Bu yaklaşımın en kabul görür tarafı hemen hemen her müziksel seviyedeki kişiye uygulanabilir olmasıdır.

Eren (2012)' e göre Orff-Schulwerk'in en büyük gücü; seçkin bir anlayış gütmemesinden kaynaklanır. Bu yaklaşım, yalnızca seçilmiş, ayrıcalığı olan, yetenekli bireyler için değil bütün bireyler için yaratılmıştır.

Sadece başlangıç seviyesindeki müzik öğrencileri için değil; özel eğitim öğrencileri için de çok elverişli bir yaklaşımdır. Bu onların zekâ gelişimi için önemlidir.

Gerdrud Orff elli yıldır çocuklarla yaptığı çalışmalarda, müziği sadece eğitim için değil; terapi amaçlı da kullandı. Müzik eğitimini tamamlamıştı. Eski kocası Carl Orff'la beraber müziği, Orff Schulwerk'i, çocuklar için kullanıyordu. Bu pratik bilgiler doğrultusunda 1963'ten beri Münih, İsviçre ve Kaliforniya'daki pediatri kliniklerindeki ve özel eğitim okullarındaki müzik uygulamalarına ilham verdi (Plahl, 2013).

Diğer uygulamalara kıyasla en çok uygulanan müzik eğitim yaklaşımıdır. Orff çalgıları, özel eğitim uygulama okullarında etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

Heinrich Ullrich'in Ulwila Yaklaşımı

Ülkemizde çok yaygın bir müzik eğitim yaklaşımı olmamasına karşın, çok etkili bir müzik eğitim yaklaşımıdır.

Müzik terapinin en yeni yöntemlerinden biri olan Ulwila yöntemi, renkli nota sistemi Heinrich Ullrich tarafından özel müzik eğitimi ve öğrenme güçlüğü olan çocuklar için müzik terapi için geliştirilen ilk müzik eğitimidir. Ve ilk müzik özel eğitimi öğretmenidir (Toth-Bakos, 2016).

Şentürk vd., (2020)'deki çalışmasında "Ullrich, temel eğitim olarak müzik eğitiminin uygulandığı Tom Mutters Schule'nin kurucusudur. Tam zamanlı bir özel eğitim okulu olan bu okul Almanya'nın Frankenthal şehrinde bulunmaktadır. Ullrich Tom Mutters Schule'de müzik yaklaşımını uygulamış ve engelli bireylerden oluşan bir orkestra oluşturmuştur. İlk olarak Almanya'da kullanılan bu yaklaşım müzik eğitimcisi Anna Vetõ tarafından Macaristan'da da tanınmış ve benimsenmiştir. Birçok özel eğitim okulunda Ulwila yaklaşımı kullanılarak müzik eğitimi verilmekte ve orkestra çalışmaları yapılmaktadır" belirtmiştir.

Özel eğitim öğrencileri için özgüven çok önemlidir. Zihinsel kapasiteleri sınırlı olduğu için eğitim desteğiyle beraber kendilerinin bir şeyleri başarıyor olmaları onlar için çok önemlidir.

Tiszai (2015) "Heinrich Ullrich şarkı söylemek, müzik dinlemek, çalgı performansı, dans, doğaçlama, kompozisyon ve çalgı yapımı gibi yedi farklı müzik eğitimi alanını içeren kapsamlı bir yöntem geliştirmiştir. Yaklaşımı Kodály'nin ilköğretim döneminde şarkı söyleme yaklaşımına benzerdir. Bu çalışma, onun yaklaşımında renk sistemi ve orkestra müziğine odaklanmaktadır" (akt. Şentürk vd., 2020).

Bazı disiplinleriyle diğer müzik eğitim yaklaşımlarına benzer tarafları olmasına karşın, bu yaklaşımın diğer müzik eğitim yaklaşımlarından kendisini ayıran tarafı renkli nota sisteminin çok kolay öğreniliyor olmasıdır. Bu yaklaşım özel eğitim öğrencileri için tasarlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

1. Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin müzik eğitimlerinde Orff Schulwerk yaklaşımı nasıl kullanılmaktadır?

a) Müziği Öğrenmeleri /Uygulamaları İçin Katkıları

Orff. C'ye (1932/2011:68) göre "Çocuk için müzik eğitimi müzik dersinde başlamaz. Oyun zamanı başlangıç noktasıdır. Kişi müziği kendi ortaya çıkarmalı. Önemli olan çocuğun rahatsız edilmeden, içsel olanı dışa vurarak oynamasına izin verilmesidir" (akt. Schumacher, 2013).

"Orff Müzik Terapisi çok duyuşsal bir terapidir. Müzikal materyalin kullanımı -fonetik-ritmik konuşma, serbest ve metrik ritim, hareket, konuşma ve şarkı söyleme, melodiler, enstrümanların kullanımı tüm duyulara hitap edecek şekilde düzenlenmiştir (G. Orff 1974/1980:9. akt Schumacher, 2013).

Voigt (2003) Orff Müzik Terapisinin başlangıç noktası, çocuğun gerçek gelişim düzeyidir.

Wang & Sogin (2008) Orff-Schulwerk'in temeli, müzik yapmanın bütünsel ve çok boyutlu bir aktivite olarak anlaşılmasıdır (akt. Kaikkonen and Kivijärvi, 2013).

Perkiõ (2013)'deki çalışmasında "Çalma, şarkı söyleme, konuşma, hareket, dans ve dinleme öğrenme ve öğretme sürecinin merkezinde yer alır" belirterek Orff yaklaşımının bütünsel bir yaklaşım olduğunu belirtir (akt. Kaikkonen and Kivijärvi, 2013).

Orff'un felsefesindeki temel kavram, hareket, konuşma ve doğasında bulunan doğal ritimlerden müzik yaratmaya yönelik evrensel eğilim olarak tanımlanan "temel müziktir. Orff terapi modelleri özel eğitimde çocuklar, gençler, yetişkinler ve çok çeşitli engelleri olan yaşlılar için kullanılmaktadır (Bruscia,1988).

Orff, G. (1980, s.9)'a göre Her şeyden önce Orff-Schulwerk'te müzik, musiki "kelime, ses ve hareket içinde bütünsel bir sunum" anlamında anlaşılır (akt. Voigt, 2003).

Orff 'un ilk meslektaşlarından besteci ve müzik pedagogu William Keller, 1960'lardan beri engelli çocuklar ve ergenlerle çalıştı. Keller, "Elemental Müziği, her insanın doğasında bulunan orijinal, merkezi müzikal gücün gerçekleştirilmesi olarak adlandırılabilir" diyor (Keller, 1980: 17-19. akt Schumacher, 2013).

Tüm bu bulgular ışığında Orff yaklaşımı, müzik eğitiminde müziği öğretmekten çok müziği hissettirmeyi amaçlamaktadır. Müziği hisseden hafif düzeyde zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireyler, müziği öğrenmek için kalıcı bir zemin oluştururlar. Ve öğrendiklerini bu zeminin doğrultusunda uygularlar.

Çünkü başlangıç aşamasında hafif düzeyde zekâ geriliği olan bireye müziği öğretmeye çalışmak onu müzik yapmaktan soğutabilir. Hiçbir şey yapamayan öğrencinin serbestçe sallanması bile Orff yaklaşımındaki kazanımın gerçekleşmesini sağlar.

Orff yaklaşımı müzik eğitimini çalgı, şan, nota eğitimi, ritim eğitimi, solfej eğitimi, koro eğitimi gibi geleneksel öğretim yöntemleri gibi ayırmaz. Orff yaklaşımı, konuşma, şarkı söyleme, koro, enstrüman çalma (orff çalgıları), hareket ve dans gibi unsurları bütünsel bir şekilde ele alır. Bu da hafif düzeyde zekâ geriliği olan özel gereksinimi olan bireylerin müzik eğitiminin içinde kalmalarını sağlar. Bu da müzikte bütünü görmelerine yardımcı olur.

b) Kişilik Gelişimlerine Katkıları

Plahl (2013)'deki çalışmasında Orff Müzik Terapisinin temel katkısı, müziği insan gelişimi için kullanan çok-duyulu gelişimsel yaklaşımdır.

Voigt (1998)' e göre Kinderzentrum München'de Orff Müzik Terapisine başvuran bireylerin, (müşterilerin)yelpazesi çok geniştir. Dil bozukluğu, zekâ geriliği ve serebral palsi gibi fiziksel engelleri olan çocukları içerir. Müzik terapi gören danışanlar arasında otistik, görme ya da işitme engelli çocuklar da bulunabilir.

Plahl (2013)'deki çalışmasında Gertrud Orff, bu özel müzik terapisi yaklaşımının öncü bir kurucusu olarak, her zaman bir çocuğun gelişim potansiyelini vurguladı ve bu bağlamda, çoğunlukla gelişimsel olarak gecikmiş çocuklarla yapılan terapide alınan eksikliklerin perspektifinin aksine "yeterlilik" kelimesini kullandı.

Orff Müzik Terapisinin felsefesi hümanisttir ve gelişimsel sorunları olan çocukların pozitif potansiyelini vurgular. Aynı zamanda, gelişimsel problemler hakkında bilgi için, gelişim psikolojisinden yararlanır ve kişilik gelişimi de dâhil olmak üzere çocukların gelişim süreçlerinin ve ebeveynlerinin ve kardeşlerinin karşılaştığı problemlerin anlaşılması sağlar (Voigt,2003).

Orff Müzik Terapisi, Almanya'daki sosyal pediatriğin özel klinik ortamında Gertrud Orff tarafından gelişimsel sorunları, gecikmeleri ve engelleri olan çocuklarda kullanılmak üzere geliştirilmiştir (Voigt, 2003).

Carl Orff' un iyi bilinen "temel müzik" tanımı, temel müziğin sosyal, bütünleştirici pedagoji ve terapötik amaçlar için kullanılmasını mümkün ve anlamlı kılan ana nedenler içerir (Schumacher, 2013).

Kaikkonen and Kivijärvi, (2013) Orff-Schulwerk öğrenci merkezlidir.

İnsan, çevresinde olan ve biten şeyleri anlamak için zihnini düzenlemeye çalışır. Bu insanın kendisini güvende hissetmesine neden olur. Müzik yapısı itibarıyla ritimsel kalıplarından dolayı düzenli bir disiplindir. İnsanların müziği sevmelerinin en baştaki nedeni ritimsel kalıp üzerinde uygulanan sözcülerin melodilerin armonilerin işitsel olarak bir düzen içerisinde geliyor olmasıdır. Sürekli tekrarlanan ritimsel kalıplar insanda rahatlamaya neden olur. Orff yaklaşımında en temel unsur ritmik yapıdır.

Hafif düzeyde zekâ geriliği olan öğrenciler Orff'un bu pedagojik yaklaşımıyla sezgisel olarak müziğin içerisinde olmaları sağlanır. Bu düzenli devinimle onların zihinlerinin rahatlamaları sağlanır. Bu onların kişilik gelişimleri adına çok önemlidir.

c) Sosyal Gelişimlerine Katkıları

Spontane yaratıcı aktivitede çocuk kendini özgürce ifade etmeli, ifadesine biçim vermeli ve bunu sosyal ilişkilerde kullanmalıdır” (G. Orff 1974/1980: 9.akt, Schumacher, 2013).

Eren'e göre (2012) Çok duyumlu yaklaşımı, yaratıcılığa verdiği önem, bireysellik yanı sıra sosyalleşmeyi ve grup çalışmalarını teşvik eden anlayışı, herkesin kolaylıkla yer bulabileceği elementer yapısı sayesinde öğretmenin yapacağı planlamalarda ve uygulamalarda esneklik sağlayacak ve onu güçlendirecek noktaları içerisinde barındırmaktadır.

Kaikkonen and Kivijärvi, (2013) Orff-Schulwerk gerçekten de eylemler ve tepkilerle ilgilidir. Orff-Schulwerk'in ilkelerini anlamak çok önemlidir, ancak bundan daha fazlasını yapmak esastır.

Enstrümanlar, çocuğu aktif olarak katılmaya teşvik eder ve müzik terapi ortamında sosyal olarak etkileşim için bir araçtır (Orff, G. 1980:9 akt. Voigt, 2003).

Orff, G. (1980;1989)'a göre Doğaçlama Orff Müzik Terapisinde merkezi bir faktördür ve müzik yapmanın yanı sıra spontane oynamayı da içerir. Doğaçlama, çocuk için yaratıcı bir uyaran sağlamaya hizmet eder (akt. Voigt, 2003).

Orff seansı tipik olarak, bireyi (müşteriyi) ana faaliyete hazırlayan ve aynı zamanda grup etkileşimini teşvik eden bir "ısınma" veya açılış faaliyeti ile başlar (Bruscia, 1988).

Voigt (1998)' e Orff Müzik Terapisinde terapi tespitlerinin sıklıkla belirlendiği dört gelişim alanı vardır. Bunlar sosyal-duygusal gelişim, işitsel gelişim, dil gelişimi ve motor gelişim alanlarıdır.

Orff yaklaşımının en temel unsuru ritmik yapısıdır. Şarkı söyleyen, enstrüman çalan (ritmik ve melodik orff çalgıları), hareket ve dans eden hafif düzeyde zeka geriliği olan bireyler, birbirleriyle iletişime geçerler. Bu onların müzik ve müziğin içerisindeki ritmik yapı sayesinde anda kalmaları sağlanır. Bu onların sosyal gelişimleri için çok önemlidir.

2. Hafif düzeyde zihinsel engelli bireylerin müzik eğitimlerinde Ulwila yaklaşımı nasıl kullanılmaktadır?

a) Müziği Öğrenmeleri /Uygulamaları İçin Katkıları

Ullrich'in yöntemine göre, çocuklar renklerin adlarını bile bilmeden bir notaya karşılık gelen renkle eşleştirebilirler (Toth-Bakos, 2016).

Ara notalar (diyez ve bemoller) yan yana bulunan iki notanın rengini de alır (Toth-Bakos, 2016).

Ulwila müzik öğretim yaklaşımında notaların sureleri de şekilleri ile birlikte verilmektedir. Birbirine geçmiş dört çember birlik notayı, birbirine geçmiş iki çember ikilik notayı, tek bir çember dörtlük notayı, yarım çember sekizlik notayı, dört dik çubuk ise onaltılık notayı temsil etmektedir. Bu sistemde ayrıca sus değerlerinin de karşılığı bulunmaktadır. Sus işaretleri içi boş, renksiz olarak kullanılmaktadır. Altıgen şekli dörtlük sus, altıgenin yarısından bölünmüş şekli sekizlik, dört dik çubuk onaltılık sus değerlerini temsil etmektedir (Şentürk vd., 2020).

Yöntemde, alt notalar için koyu renkler ve üst notalar için açık renkler kullanır (Toth-Bakos, 2016).

Ulwila müzik öğretim yaklaşımında özel eğitim alan bireylerin çalgı çalabilmeleri amacıyla renkli nota sistemi kullanılmaktadır. Renkli nota sisteminde notalar renkli daire şekilleri ile sembolize etmektedir. Ulwila müzik öğretim yaklaşımında notalar, Do Majör dizisi üzerinden tanımlanan (do notası) siyah renkten, (si notası) sarı renge doğru bir skala içerisinde yer almaktadır. Her renk farklı bir notayı temsil etmektedir. (Şentürk vd., 2020).

Ulwila müzik öğretim yaklaşımında ara sesler de dâhil olmak üzere üç oktav kullanılmaktadır. Sadece renklerin olduğu şekiller Do1 oktavını göstermektedir. Çember içerisinde yer alan siyah nokta, bir alt oktavı; çember içerisinde yer alan beyaz nokta ise bir üst oktavı göstermektedir (Şentürk vd., 2020).

Bu alanda kullanılan en iyi bilinen yöntemlerden biri ULWILA'dır. Bu yöntem, beş çizgili sistemin (porte) yerini alan bir renk şeması kullanır ve ritim için basit işaretler kullanır (Tiszai, 2016).

Ulwila yaklaşımın en özgün olan tarafı, özel gereksinimli öğrencilere renkler ve şekiller aracılığıyla müzik yazısı öğretme metodudur. Ulwila yaklaşımının bu yöntemi sayesinde hafif düzey zeka geriliği olan özel gereksinimli bireyler, bu renkli müzik yazısını öğrenebilirler ve bu müzik yazısı sayesinde enstrüman çalabilirler. Bu onların müzikal gelişimleri için çok önemlidir.

b) Kişilik Gelişimlerine Katkıları

Ulwila adlı yöntemin özü, normal nota okuyamamanın, entelektüel(zihinsel) zorluklarla mücadele eden bireylerin kolektif olarak müzik yapamamaları gerçeğine dayanmaktadır (Toth-Bakos, 2016).

Ullrich yöntemini, öğrenme, zihinsel veya herhangi bir engeli olan çocukların bir enstrüman çalamayacağı ve daha uzun şarkılar söyleyemeyeceği şeklindeki genel teoriye meydan okudu. Böylece yöntem, müzik eğitimi ve müzik terapi misyonunu birleştirerek, müzik eğitimi ve terapötik hedeflerin aynı anda ulaşılmasını sağlar.(Toth-Bakos, 2016).

Ulwila yaklaşımıyla birlikte hafif düzeyde zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireyler renkler aracılığıyla önlerine gelen müzik parçasını çözümleyebilirler bu onların kendilerine olan güvenlerinin artmasını sağlar. Bu kişilik gelişimleri adına bu çok önemlidir.

c) Sosyal Gelişimlerine Katkıları

Grup ile hareket edebilme, çoksesli müzik deneyimi ve başarı hissi gibi davranışların bu yaklaşım ile kolaylıkla kazandırılabilmesi düşünüldüğünden özel eğitim ve erken yaş müzik eğitiminde bu yaklaşımın (Ulwila) kullanılması önerilmektedir (Şentürk vd., 2020).

Katalin çalışmasında (2005)'deki çalışmasında "Özel gereksinimli öğrenciler için kurulan Parafonia orkestrasına atıfta bulunarak "Bu kurum Ulwila yaklaşımını benimseyerek öğrencilerin; neşeli, dışa dönük, iletişim becerileri kuvvetli, sosyal ve mental olarak gelişmiş bireyler olmalarını desteklemektedir" (akt. Şentürk vd., 2020).

Bu yöntemin temel konsepti, müziği herkes için erişilebilir kılmak, müziğin müzik dışı faydalarını bilinçli bir şekilde kullanmak ve insanların müziği topluluk içinde öğrenmesi için çaba gösterdiğinden, Kodály yaklaşımının sütunlarına benzer (Tiszai, 2016).

Ulwila yaklaşımının etkin kullanıldığı ülkelerde, özel gereksinimli öğrencilerden oluşan orkestralar kurulmuştur. Hafif düzeyde zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireyler, bu orkestralara diğer özel gereksinimli bireylere nazaran daha kolay adapte olabilirler. Bir gruba ait olmak ve o grubun önemli bir parçası olmak herkes için çok önemlidir. Bu onların sosyal gelişimlerine doğrudan etki eder.

Sonuç ve Tartışma

Orff eğitimi müzik, şarkı söyleme, hareket, dans etme, oyun oynama, doğaçlama gibi birçok disiplinden oluşan bir yaklaşımdır.

Özel eğitim müzik uygulamaları için çok önemli olan Orff yaklaşımı müziğe yeni başlayanlar için de çok önemlidir. Çünkü her birey farklıdır. Her insan müziğin içinde bulunan iskeleti yani ritmik yapıyı fark edemeyebilir. Çünkü müzikteki ritmik yapı, müziğin matematiksel tarafıdır.

Eğer hafif düzeyde zekâ geriliği olan özel gereksinimi olan bireyler verilen yönergeleri algılayamıyorsa Orff yaklaşımında uygulanan, orff çalgılarını kullanma, beden perküsyonunu kullanma, hareket ve dans etme, şarkı söyleme gibi disiplinlerden kendine uygun olanı seçebilir.

Çünkü Orff yaklaşımı eksikliklerin üzerinde durmaz insanı olduğu gibi kabul eden bütünsel bir anlayışa sahiptir.

Yapılan literatür taramasında, orff yaklaşımının hafif düzey zeka geriliği olan özel gereksinimli bireylere olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir

Plahl,(2013)'deki çalışmasında Gertrud Orff'a göre müzik terapisinin sırrının canlandırıcı ve uyarıcı, sakinleştirici ve yatıştırıcı, yoğunlaştırıcı ve yumuşatıcı olan özel akustik-müzikal iklimde yatmakta olduğunu, bu iklimin, hareket, ritim ve ses aracılığıyla oluştuğunu anlatmaktadır. Plahl, Orff yaklaşımında şimdinin farkına varılmasının önemini vurgulamaktadır. Şimdinin farkına varılmasını Yunan (chairo) sandalye metaforuyla anlatır. O sandalye (chairo) yanbaşımsıdır yani şimdidir. Bu nedenle Orff Müzik Terapisinde, terapistin yaratıcı anın farkına varması ve çocuğun motivasyonuna dikkat etmesi merkezi bir koşuldur.

Orff yaklaşımında anın farkına varılması, çok önemlidir. Saydam çalışmasında şimdiki anın farkına varılmasını aradalık ya da arafdalık olarak açıklıyor.

Saydam (2017:16)'daki çalışmasında, insan zihni için esas zaman anlamsal olarak gelecektir; zira insan geleceğe doğru yaşar, diğer zamanlar hep geleceğe atıfla değer ve anlam kazanırlar. Yani değer ve anlam hiç olmamış, yaşanmamış bir an ve halin değeri ve anlamıdır. Geçmiş yücelten ve öneren öyküler olarak mitler önemlerini, geleceği şekillendirme güç ve becerilerinde, vaat ve yönlendirilmelerinde bulurlar. Bilincin eylem zamanı şimdi'dir, - aradalık zamanıdır-, ama tek konu zamanı gelecektir. Geçmiş ve şimdi yalnızca materyaldir. O materyal kullanılarak gelecek yapılandırılır ki – paradoksal olarak – o gelecek hep gelecektir; yani hiç gelmeyecektir. Geçmiş gelecekle ilgili kaygıları ve ümitleri beslediği için gelecek içinde- önemlidir.

Saydam geçmişte yaşanan anılarla, geleceğe anlam verme arasında kalmış şimdiki zamana (an), aradalık ya da arafdalık hali demiştir. Bu aradalık ya da arafdalık halinden kurtulabilmek

için geçmişi şimdiki ve geleceği bağlamak için öykülere başvurulduğundan söz eder. Saydam (2017:79)'daki çalışmasında "Hikâye bağlar, öteyi(gelecek) beriye(geçmiş) bağlar" demiştir. Bu durumun arafdalık ya da aradalık haline iyi geldiğini belirtiyor.

Fakat hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimli öğrencilerin yapısal özelliklerinden dolayı hikâye kurma, hikâye hatırlama ya da hikâye okumakta zorlanabilirler. Müzik de öyküler gibi insanın arada kalmışlık ya da belirsizlik hissini tamamlayarak bütüne kavuşturur. Müziğin öykülerden daha yalın tarafı geçmişle ilgilenmemesidir. Bu hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireyler için kendini arada hissetmemesi ve kendi içlerinde bütünlük kurmaları adına çok önemlidir.

Hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireylerin müzikle devinerek anın içinde kalmaları, konsantrasyonlarının da artması sağlanır. Kişisel ve sosyal gelişim alanlarına da etkisi olan müzik, hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireylerin eğitimlerine ve öğrenmelerine katkıları çok etkilidir.

Ulwila yaklaşımının renkli nota sistemi, diğer müzik öğretim yöntemleri yaklaşımlarından kendisini ayırmaktadır. Ulwila yaklaşımıyla birlikte hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimi olan bireyler renkler aracılığıyla müziği öğrenebilirler.

Yapılan bu çalışmada Ulwila yaklaşımının çok etkili bir müzik yaklaşımı olduğu ortaya çıkmıştır. Ülkemizde Ulwila yaklaşımı özel eğitimde kullanılan çok yaygın bir müzik eğitimi yaklaşımı değildir.

Özel eğitimde kullanılan bu iki müziksel yaklaşım (Orff ve Ulwila), hafif düzey zekâ geriliği olan özel gereksinimli bireylerin müzik yapmalarına yardımcı olmaktadır. Bu onların başarıyı tatmalarını sağlayarak, onların müziksel, kişisel, bilişsel ve sosyal gelişimlerine de katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Aristoteles, (2018). Politika. (Çev. F. Akderin). Say Yayınları, Ankara.
- Eren B. (2012). Müzik Eğitiminde Kaynaştırma Uygulamaları ve Orff-Schulwerk. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(2), 14-25.
- Kaikkonen, M. and Kivijärvi, S. (2013). Interaction creates learning: engaging learners with special educational needs through Orff-Schulwerk. Approaches: Music Therapy & Special Music Education, 5(2), 132-137.
- Keller, W. (1980). Eröffnungsvortrag. In: Hochschule für Musik und Darstellende Kunst "Mozarteum" in Salzburg. Sonderabteilung Orff-Institut (Ed.), Symposium "Orff-Schulwerk", Eine Dokumentation, pp. 17-19, Salzburg.
- Malkoç, T. (2022). Özel Eğitimde Müzik, Bütünleştirici Eğitimde Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Müzik Eğitimi. Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Orff, C. (1932/2011). Thoughts about Music with Children and Non-professionals (Translated by M. Murray). In B. Haselbach (Ed.), Texts in Theory and Practice of Orff-Schulwerk, Volume 1, pp. 66-76, Schott. (Reprinted from Die Musik, 1932), Mainz
- Orff, C. (2003). Hareketten Doğan Müzik. İstanbul Orff Schulwerk Eğitim ve Danışmanlık Merkezi Info Dergisi, 3, 2-4.
- Orff, G. (1974/1980). The Orff Music Therapy (translated by M. Murray). Schott, London. (Reprinted from Die Orff-Musiktherapie, by G. Orff, 1974, Kindler, München).

- Orff, G. (1980). *The Orff Music Therapy*. Translated by Margaret Murray. Schott Music Corporation, New York.
- Pelitteri, J. (2000). Music therapy in the special education setting. *Taylor and Francis. Journal of Educational and Psychological Consultation*, 11 (3-4), 379-391.
- Perkiö, S. (2013). Orff-Pedagogiikka. Lähestymistapa musiikkikasvatukseen. Orff- Pedagogy – Approach on Music Education. In M. Kaikkonen, T. Oksanen & S. Perkiö (Eds.), *Orff-OPS. Musiikkipedagogiikan koulutusohjelman opetussuunnitelma. The Orff Curriculum*, pp. 22-29. JaSeSoi – The Orff-Schulwerk Association of Finland, Helsinki.
- Plahl, C. (2013). Book reviews: *Orff Music Therapy: Active Furthering of the Development of the Child. Key Concepts in the Orff Music Therapy: Definitions and Examples*, (Gertrud Orff). *Approaches: Music Therapy & Special Music Education, Special Issue 5(2)*, 215-218.
- Pratt, R.R. (1991). Music education and medicine. *Music Educators Journal*, 77(5), 31-36.
- Saydam, M.B. (2017). *Ara'fdalık-lar İnsanın Halleri ve Eylemleri: Psikomitolojik Çözümleme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Schumacher, K. (2013). The importance of Orff Schulwerk for musical social integrative pedagogy and music therapy. *Music Therapy & Special Music Education, Special Issue 5(2)*, 113-118.
- Sogin, D.W. and Wang, C.C. (2008). Music activity reports by music teachers with varying training in Orff Schulwerk. *International Journal of Music Education*, 26(3), 269-278.
- Şentürk, N., Erkoç, Y. ve Eker, T.Ç. (2020). Heinrich Ullrich Müzik Sistemi: Ulwila Renkli Nota Sistemi ve Çalgıları ile Müzik Eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 1956-1966.
- Tarman, S. (2016). *Müzik eğitiminin temelleri. Müzik Eğitimi Yayınları*, Ankara.
- Tiszai, L. (2016). Music belongs to everyone: moments of progress in community music therapy with musicians with severe disabilities. In *Voices: A World Forum for Music Therapy*, September Vol:16, No:3.
- Tóth-Bakos, A. (2016). Music Education And Music Therapy. *INTED2016 Proceedings*. DOI: 10.21125/inted.2016.0135
- Voigt, M. (1998). Musiktherapie in der Behandlung von Entwicklungsstörungen - die Orff - Musiktherapie heute. *Musiktherapeutische Umschau*, 19(4), 289-296.

İnternet Kaynakları

- Bruscia Kenneth E. (1988) *A Survey of Treatment Procedures in improvisational Music Therapy* Temple University, Philadelphia, Pennsylvania USA
<https://www.wfmt.info/Musictherapyworld>
- Katalin, E. (2005). The music education of mentally disabled children with the help pf the colored score system retrieved, December 22, 2016, from
http://www.parafonia.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=29&Itemid=41
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2021) Milli Eğitim Bakanlığı Birinci Kısım,
https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_09/13145613_Ozel_EYitim_Hizmetleri_YonetmeliYi_son.pdf

- Tiszai, L .(2015). The Precursory Model: ULWILA. Retrieved December 13, 2019, from <https://consonante.eoldal.hu/cikkek/-theprecursory-model--ulwila.html>
- Voigt, M. (2003), Orff Music Therapy an overview: A World Forum for Music Therapy, 3 (3). <https://voices.no/index.php/voices/article/view/1655>